

JÓZEFA GNIEWEK

jozefa.gniewek@interia.pl

*Misja i zasady spółdzielcze jako istotne czynniki rozwoju
spółdzielczego sektora bankowego w Polsce¹*

The Mission and Cooperative Principles as a Fundamental Factors of a Development of Cooperative Sector
Bank in Poland

Słowa kluczowe: misja; zasady spółdzielcze; banki spółdzielcze

Keywords: mission; cooperative banks; cooperative principles

Kod JEL: D02; G21

Wstęp

Ruch spółdzielczy to sprawdzony historycznie i dobrze funkcjonujący w gospodarce rynkowej model działalności gospodarczej oparty na specyficznym systemie zasad i wartości. Na świecie związanych jest z nim blisko miliard osób. W krajach Unii Europejskiej działa około 235 tys. różnego rodzaju przedsiębiorstw spółdzielczych, skupiających ponad 140 mln członków i zatrudniających blisko 5 mln osób [Domański, 2012]. Cechami wyróżniającymi spółdzielczość spośród innych form organizacyjnych w biznesie są przede wszystkim zasady spółdzielcze, znane już od XIX w., a ostatecznie uchwalone i przyjęte na XXXI Jubileuszowym Kongresie Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchesterze w 1995 r. Ponadto na Kongresie

¹ Artykuł naukowy sfinansowany ze środków przyznanych Katedrze Finansów UE w Krakowie w ramach badań statutowych, nr 008/WF-KF/03/2014/S/4204.

tym uchwalono „Deklarację Spółdzielczej Tożsamości”, która określa między innymi wartości spółdzielcze, do których zalicza: samopomoc, osobistą odpowiedzialność członków, demokrację, równość, sprawiedliwość i solidarność oraz takie wartości etyczne, jak: uczciwość, otwartość, odpowiedzialność społeczna i troska o innych.

Wraz z upowszechnianiem się ruchu spółdzielczego i coraz liczniejszym powstawaniem spółdzielni zaczęły się kształtować określone branże, w tym spółdzielczość bankowa. Zarówno w Europie, jak i w Polsce początkowo głównym celem zakładania kas oszczędnościowo-kredytowych było świadczenie pomocy słabszym ekonomicznie warstwom społeczeństwa w zaspokajaniu ich potrzeb finansowych, a ponadto dążenie do podniesienia poziomu kulturalnego i moralnego swoich członków. Były to instytucje samopomocowe, do których członkowie wnosili udziały pieniężne i w których osobiście ponosili ryzyko z tytułu prowadzonej działalności [Gostomski, 2012, s. 23]. Odpowiedź na pytania, czy we współczesnym świecie zasady pomocy i solidaryzmu społecznego mogą zaistnieć w gospodarce, czy misja i zasady spółdzielcze są realizowane i pomocne we właściwym rozwoju banków spółdzielczych – stanowi cel niniejszego opracowania.

1. Misja i historyczne zasady spółdzielcze

Przyjmując założenie, że misja banków spółdzielczych przejawia się przede wszystkim w zasadach spółdzielczych, w niniejszym opracowaniu przeprowadzono ogólną analizę misji sektora bankowości spółdzielczej i realizacji w praktyce zasad spółdzielczych. W celu lepszego zobrazowania, czym jest misja w gospodarce, prześledźmy kilka jej definicji. W literaturze przedmiotu można spotkać się ze zróżnicowanym podejściem do definiowania misji określonego podmiotu gospodarczego. Według Solarza to „domena, na której mają się skoncentrować wysiłki wszystkich pracowników banku, to również czytelna dla nich wizja przyszłości” [Solarz, 1997, s. 127]. Z kolei według Rogowskiego misję banku można przedstawić jako:

- przesłanie kierowane na zewnątrz i do wewnątrz banku,
- powód istnienia banku oraz cechy odróżniające go od innych,
- sposób postrzegania, *image* banku,
- narzędzie motywowania pracowników [Rogowski 2000, s. 36].

Niektórzy autorzy [Dess, Miller, 1993; Koch, 1997; Stabryła, 2000] pojęcia pokrewne – wizję i misję – zaliczają do ogólnych postaci kategorii działania. A. Stabryła proponuje następujące pojęcia:

- I. Wizja: 1. Znaczenie: wyobrażenie przedstawiające obraz rzeczywistości w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej. 2. Znaczenie: koncepcja modelowa przyszłej organizacji, funkcjonowania i pożądanego rozwoju firmy, określona przez aspiracje i twórczą wyobraźnię właściciela firmy (także kierownictwa, członków organizacji).

II. Misja: 1. Znaczenie: posłannictwo pełnione przez osobę lub organizację, które dotyczy wykonania specjalnego zadania. 2. Znaczenie: charakterystyczna rola do spełnienia przez firmę, wyrażająca jej odrębność (tożsamość organizacyjną) i sens istnienia [Stabryła, 2000, s. 48].

W przypadku banków spółdzielczych druga definicja wydaje się być najodpowiedniejsza.

Tab. 1. Zasady rocdzelskie

Zasady rocdzelskie	Opis i wyjaśnienie
Otwarte członkostwo	Dostęp do spółdzielni otwarty jest dla każdego, bez względu na płeć, wyznanie, narodowość [...]. Czynnikiem podstawowym ruchu spółdzielczego jest jego masowość.
Ustrój demokratyczny	Bez względu na ilość posiadanych udziałów, każdy członek spółdzielni ma tylko jeden głos i każdy z członków ma prawo decydować swym głosem o losach spółdzielni.
Udział członka w nadwyżce proporcjonalny do jego świadczeń na rzecz spółdzielni	Wielkość zakupów członków lub rozmiar jego pracy albo innych świadczeń na rzecz spółdzielni decyduje o stopniu jego udziału w osiągniętej nadwyżce.
Ograniczone oprocentowanie udziałów	Jest to dążność do wyeliminowania zysku od kapitału z organizacji spółdzielczej; wskutek tego ograniczenia udziały w spółdzielni sprowadzają się raczej do roli drobnych oszczędności osobistych.
Neutralność religijna i polityczna	Wszelkie różnice i walki polityczne są obce ruchowi spółdzielczemu. [...] Pozostając w zupełnej niezależności od stronnictw politycznych, ruch spółdzielczy współdziała jednakże z organizacjami zawodowymi i politycznymi świata pracy w realizowaniu swego zasadniczego postulatu – społecznienia środków produkcji i wymiany.
Sprzedż tylko za gotówkę	Opierając się na funduszach społecznych, spółdzielnia nie może narażać ich na ryzyko wątpliwego zwrotu przez udzielanie kredytu towarowego. Ponadto, pracując zwykle przy pomocy niewielkich funduszów, spółdzielnia uzyskuje nadwyżki głównie w drodze ich szybkiego obrotu – udzielanie kredytu wycofuje te fundusze z obrotu spółdzielni, zmniejszając jej zdolność gospodarczą.
Działalność oświatowa	Podstawowym elementem spółdzielni jest człowiek, który aby zapewnić jej siłę organizacyjną, winien być świadom jej celów i zadań. Działalność oświatowa – zagadnieniem podstawowym.

Źródło: [Thugutt, 1945, za: www.kooperatyzm.pl].

Jak już wspomniano we wstępie, u podstaw misji przedsiębiorstw spółdzielczych, w tym banków spółdzielczych, leży idea wzajemnej pomocy ludzi w ramach określonej grupy, bez uciekania się do wsparcia ze strony osób i instytucji z zewnątrz. W Europie za początek ruchu spółdzielczego uważa się zorganizowanie przez 28 brytyjskich tkaczy w Rochdale w 1844 r. spółdzielni spożywców o nazwie Stowarzyszenie Sprawiedliwych Pionierów [Gostomski, 2012, s. 21; Ochociński, 1990, s. 17], w której po raz pierwszy opracowano i wcielono w życie wciąż aktualne zasady działania w grupie. Oprócz sformułowania zasad spółdzielczych w sposób bardzo czytelny każdą z nich dodatkowo wyjaśniono, co miało istotne znaczenie edukacyjne (tab. 1).

Ponadto niezwykle ważnym elementem tego stowarzyszenia był opracowany wówczas statut, który zawierał – obok zasad spółdzielczych i demokracji gospodarczej – postanowienia natury moralnej. Już wtedy zauważono potrzebę ustawowego uregulowania spółdzielczej formy gospodarowania, zwrócono uwagę na równość członkostwa (jeden członek – jeden głos) oraz cechy osób wybieranych do rządzenia, takie jak wiedza, zdolności, zaufanie, autorytet (członkowie uznają wolę większości w ważnych sprawach spółdzielni). Dużą wagę przywiązywano do pracy kasjera, który mimo że był wybierany, to i tak podlegał kontroli. Podkreślono też lokalny charakter działalności i preferowano współdziałanie z innymi jednostkami gospodarczymi z pominięciem pośredników.

Zasady i wartości rocdzelskie wkrótce zaczęły być stosowane również w kasach oszczędnościowo-kredytowych. Powszechnie wiadomo, że prekursorami spółdzielczości oszczędnościowo-kredytowej byli Franz Hermann Schulze z Delitzsch (1808–1883) w Saksonii, zakładający w miastach spółdzielnie kredytowe dla drobnego mieszczaństwa, i Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818–1888), prowadzący analogiczną działalność na wsi dla ubogich rolników. W obu przypadkach idea i cel zakładania stowarzyszeń oszczędnościowo-kredytowych były takie same. Głównym celem funkcjonowania tych kas (stowarzyszeń) była chęć pomocy kredytowej na warunkach, można by dzisiaj powiedzieć, preferencyjnych. Oznaczało to dla zubożałej ludności realną możliwość skorzystania z kredytu bankowego i jego spłaty. Pomoc była kierowana na cele gospodarcze i konsumpcyjne. Spółki dawały też okazję do lokowania w nich drobnych oszczędności. W wielu przypadkach zakres działalności był poszerzany o elementy edukacyjne, kulturalne lub wychowawcze. Charakterystykę cech kas oszczędnościowo-pożyczkowych zakładanych przez Schulzego i Raiffeisena przedstawia tab. 2.

Charakterystycznym elementem zakładanych wówczas kas oszczędnościowo-kredytowych był teren działania. W pierwszej spółce założonej przez F.W. Raiffeisena w 1849 r. w okręgu Flammersfeld działalność obejmowała teren zasiedlony przez około 5000 mieszkańców. W przypadku spółek zakładanych przez F.H. Schulzego teren działania był właściwie ograniczony do miast i adresowany głównie do rzemieślników i robotników.

Tab. 2. Cechy różniące spółdzielnie typu Schulzego i spółdzielnie typu Raiffeisena

Cechy spółdzielni	Typ Schulzego	Typ Raiffeisena
Teren działania	Bez ograniczeń	Ograniczony
Cel działania	Udzielanie kredytu i gromadzenie oszczędności	Wspólne gromadzenie zasobów ludności wiejskiej Doskonalenie moralności członków
Udziały	Wysokie	Niskie
Dywidenda	Bez ograniczeń	Do wysokości stopy procentowej oszczędności
Kredyty	Krótkoterminowe wekslowe	Krótko- i długoterminowe w oparciu o skryt dłużny
Depozyty	Obowiązek lokowania we własnej kasie	Obowiązek lokowania we własnym banku ludowym

Cechy spółdzielni	Typ Schulzego	Typ Raiffeisena
Podział zysku	Na fundusz rezerwowy Dla członków	Na fundusz rezerwowy
Zarząd	Pobiera wynagrodzenie	Nie pobiera wynagrodzenia
Likwidacja banku	Fundusz rezerwowy dzielony między członków	Fundusz rezerwowy przeznaczany na cele społeczne
Specjalizacja	Dla potrzeb ludności miejskiej	Dla potrzeb ludności wiejskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Kłapkowski, 1927, s. 63–64; Ochociński, 1984, s. 42–44; Skalniak, 1992, s. 18 i n.].

Warto dodać, że zarówno kasy Schulzego, jak i Raiffeisena kierowały się zasadami spółdzielczymi odróżniającymi je od banków komercyjnych, a członkom ułatwiały wspólne działania. Ponadto dawały możliwość skorzystania przez klientów detalicznych z niedostępnych w bankach komercyjnych usług bankowych.

2. Współczesne idee spółdzielczego sektora bankowego w Polsce

W wielu krajach europejskich bankowość spółdzielcza stanowi istotną część sektora bankowego i jest z nią związanych wielu klientów. Jak podaje A. Szelągowska [Szelągowska (red.), 2012, s. 281], tylko w krajach Unii Europejskiej istnieje około 4200 banków spółdzielczych, 50 mln członków, 160 mln klientów, a sektor ten posiada 20-procentowy udział w aktywach rynku bankowego. W Polsce na koniec 2014 r. funkcjonowało 565 banków spółdzielczych posiadających przeszło milion członków, ale udział spółdzielczego sektora bankowego (wraz z bankami zrzeszającymi) w aktywach rynku bankowego był stosunkowo niski i wynosił 8,9%, w funduszach własnych – 8,6%, kredytach i pożyczkach dla sektora niefinansowego – 7,9%, depozytach – 10% oraz zatrudnieniu – 20,2%. Sektor ten tworzą banki spółdzielcze i dwa banki zrzeszające. Z Bankiem Polskiej Spółdzielczości S.A. zrzeszonych jest 361 banków spółdzielczych, a w SGB-Banku S.A. w Poznaniu – 204. Krakowski Bank Spółdzielczy nadal pozostaje niezrzeszony, ale ściśle współpracuje z BPS S.A. Mimo że Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie (ustanowiony w 2002 r.²) oraz SGB-Bank S.A. w Poznaniu (powołany do życia w 1990 r.) są bankami zrzeszającymi pełniącymi określone ustawowo funkcje wobec zrzeszonych z nimi banków spółdzielczych, to prowadzą także działalność handlową przez sieć oddziałów znajdujących się w całej Polsce, rozpowszechniając tym samym omawiany sektor. Podstawowy poziom tej organizacji stanowią banki spółdzielcze o cechach zarówno banku, jak i spółdzielni, co do których można przyjąć założenie, że obecnie świadczą podstawowe usługi bankowe, niewiele różniące się od usług oferowanych przez banki komercyjne.

² BPS S.A. działa od 1992 r., początkowo jako Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. z siedzibą we Wrocławiu. Pod obecną nazwą występuje od 27 marca 2002 r., tj. od momentu przyłączenia pięciu banków regionalnych.

W niniejszym opracowaniu prześladowano misję sektora bankowości spółdzielczej w Polsce, której podstawowym elementem powinny być zasady spółdzielcze akceptowane i przyjazne dla członków. Analizując tab. 3, można zauważyć, że Spółdzielcza Grupa SGB przedstawia misję banku zrzeszającego uwypuklającą wartość zrzeszonych banków spółdzielczych i ich lokalny obszar działania, natomiast Grupa BPS na stronie internetowej prezentuje wspólną misję dla całej grupy, podkreślając jej polski charakter i kapitał. W Strategii Banku BPS można znaleźć misję tego banku wyrażoną następującymi słowami: „Misją Banku BPS jest optymalne wywiązywanie się z funkcji zrzeszeniowej i komercyjnej w celu tworzenia przyjaznego świata finansów dla obecnych i przyszłych Klientów”, natomiast Bank SGB przyjął za swoją misję hasło: „Siłę banku zrzeszającego stanowią silne Banki Spółdzielcze”. Oba sformułowania misji zrzeszeń banków spółdzielczych są według autorki niniejszego artykułu trafne i interesujące, ale adresowane raczej do banków spółdzielczych, a nie do ich członków, stanowiących podstawę ich istnienia.

Pobieżna analiza misji kilku banków spółdzielczych pokazuje jej różnorodność, przy czym najczęściej podkreślane są takie cechy banków spółdzielczych, jak profesjonalizm, kompleksowość, zadowolenie klientów, lokalny charakter. Można także stwierdzić, że w większości przypadków brakuje na stronach internetowych banków spółdzielczych rzeczowych i jednoznacznych informacji na temat idei współwłasności i odpowiedzialności oraz możliwości współdecydowania przez członków w sprawach najważniejszych, dotyczących zwłaszcza działalności strategicznej danego banku, a więc również o wartościach spółdzielczych. Należy podkreślić, że członkostwo w banku spółdzielczym jest bardzo istotną cechą odróżniającą te banki od pozostałych banków całego sektora, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w misji tych jednostek.

Tab. 3. Współczesna misja spółdzielczego sektora bankowego w Polsce na wybranych przykładach

Misja Spółdzielczej Grupy Bankowej	Misja Grupy BPS
SGB-Bank S.A. „Siłę banku zrzeszającego stanowią silne Banki Spółdzielcze”.	BPS S.A. „Misją Banku BPS jest optymalne wywiązywanie się z funkcji zrzeszeniowej i komercyjnej w celu tworzenia przyjaznego świata finansów dla obecnych i przyszłych Klientów”.
Grupa SGB „Bank Spółdzielczy zawsze po drodze”.	Grupa BPS „BPS S.A. i zrzeszone banki spółdzielcze opierają się wyłącznie na polskim kapitale oraz kultywują polski charakter”.
Misja przykładowych banków spółdzielczych	
Bank Spółdzielczy w Santoku „Wspieranie rozwoju środowiska lokalnego poprzez kompleksowe, profesjonalne i efektywne zaspokajanie potrzeb bankowych i finansowych klientów i członków przy współpracy z Bankiem Zrzeszającym”.	Bank Spółdzielczy w Suchej Beskidzkiej „Misją Banku jest efektywne, kompleksowe i profesjonalne zaspokajanie potrzeb bankowych i finansowych klientów rynku lokalnego i właścicieli Banku w warunkach bezpieczeństwa zgromadzonych w Banku depozytów, a także aktywne oddziaływanie na rzecz rozwoju gospodarczego środowiska lokalnego”.

Misja Spółdzielczej Grupy Bankowej	Misja Grupy BPS
ESBANK Bank Spółdzielczy w Radomsku „Misją Banku jest być najbliższym i zaufanym partnerem swoich Klientów, powiernikiem oszczędności, świadczącym kompleksowe, profesjonalne i efektywne usługi”.	Podhalański Bank Spółdzielczy w Zakopanem „Wszechstronna i kompleksowa obsługa finansowa podmiotów gospodarczych, samorządu gminnego i powiatowego oraz ich jednostek budżetowych, rolników i osób fizycznych, ze szczególnym uwzględnieniem ich potrzeb związanych z gromadzeniem środków, dokonywaniem rozliczeń oraz finansowaniem potrzeb rozwojowych w zakresie działalności bieżącej i inwestycyjnej”.
Bank Spółdzielczy w Kórniku „Aktywny, rzetelny partner, świadczący kompleksowe i efektywne usługi na rynku lokalnym”.	Podkarpacki Bank Spółdzielczy „Zaspokajanie potrzeb finansowych klientów, przy jednoczesnym podwyższaniu poziomu satysfakcji zatrudnionych pracowników”.
Kujawski Bank Spółdzielczy w Aleksandrowie Kujawskim „Głównymi wartościami dla Kujawskiego Banku Spółdzielczego są: uczciwość, zadowolenie klientów, dbałość o najlepsze relacje z Klientami, profesjonalizm, solidność, przyjazność”.	Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie „W Twoich stronach, po Twojej stronie”. Bank Spółdzielczy Muszyna-Krynica Zdrój „Jesteśmy zawsze blisko Ciebie”.

Źródło: [www.sgbbank.com.pl; www.bankbps.pl; www.bssantok.pl; www.bssucha.pl; www.esbank.pl; http://bszakopane.pl; www.bs.komik.sgb.pl; https://sbe.pbsbank.pl; www.kbs-bank.pl; www.bsr.krakow.pl; www.bsmuszyna.com].

Zarówno misje banków zrzeszających, jak i spółdzielczych nie ukazują w pełni sedna zasad spółdzielczych, które mogłyby stać się atutami wyróżniającymi. Co więcej, po przeprowadzonej konsolidacji w sektorze banków spółdzielczych coraz częściej można zauważyć, że długa historia tej popularnej w innych krajach europejskich formy bankowości została zaciemniona.

Na stronach niektórych banków spółdzielczych pojawia się ich historia, ale brak w niej historii oddziałów, często dłuższej niż banków central. Powoduje to deformację faktów, niejasności, a czasami kojarzenie idei spółdzielczych w bankach jedynie ze SKOK-ami. Tymczasem tradycja i jej wartości wykraczające poza działalność czysto bankową stanowiły i stanowią atut spółdzielczej formy bankowości. Należy podkreślić, że pozytywnym elementem związanym z realizacją misji i zasad spółdzielczych w bankach jest ich aktywność w inicjatywach społecznych, przejawiająca się w udziale i współfinansowaniu lokalnych przedsięwzięć, najczęściej z obszarów kultury i sportu.

W tym miejscu można by się zastanowić, czy – bez względu na dwie struktury banków spółdzielczych w Polsce – nie powinno być promowane wspólne dla całego sektora uniwersalne, skrótowe hasło, wyrażone chociażby krótkim zdaniem: „Bank spółdzielczy – po prostu mój bank” lub „Bank spółdzielczy – mój przyjazny bank” czy inne, uwypuklające współwłasność udziałów członkowskich. Nie wydaje się konieczne podkreślanie faktu, że sektor bankowości spółdzielczej to – obok banków spółdzielczych – także banki zrzeszające.

Podsumowanie

Podstawowe wartości ruchu spółdzielczego mają charakter humanistyczny, ogólnoludzki i ponadczasowy. Współczesne ich brzmienie, wynikające z „Deklaracji Spółdzielczej Tożsamości”, niewiele odbiega od pierwotnego. Są to zasady: dobrowolnego i otwartego członkostwa, demokratycznej kontroli członkowskiej, ekonomicznego uczestnictwa członków, autonomii i niezależności, kształcenia, szkolenia i informacji, współpracy między spółdzielniami oraz troski o społeczność lokalną. W „Deklaracji” możemy przeczytać, że „celem spółdzielni jest zaspakajanie potrzeb ekonomicznych, społecznych i kulturalnych członków”, co można interpretować jako przysparzanie korzyści członkom, a nie maksymalizację zysku, jak to ma miejsce w spółkach kapitałowych. Tymczasem w Polsce zdarza się, że zasady spółdzielcze w różnych spółdzielniach nie są przestrzegane. Jak wynika z podsumowania forum debaty publicznej na temat przyszłości spółdzielczości w Polsce, jaka miała miejsce w Pałacu Prezydenckim w 2012 r., „Głównym problemem spółdzielczości w naszym kraju jest pogłębiająca się luka między zasadami spółdzielczymi a obowiązującym prawem, sprawiająca, że spółdzielnie już nie są spółdzielniami, chociaż jeszcze nie spółkami” [Rola i przyszłość spółdzielczości, 2012, s. 20]. Chodzi o to, że spółdzielnie nie mogą stosować bez konsekwencji podatkowych korzystniejszych warunków w transakcjach z członkami, co znacznie utrudniło więzi ekonomiczne lub doprowadziło do ich zerwania.

Potwierdzeniem tego faktu może być spadająca liczba członków banków spółdzielczych, jaką obserwuje się w całym okresie transformacji naszej gospodarki (tab. 1). Jak widać z danych w tab. 4, liczba członków banków spółdzielczych spadła z 2577 tys. w 1989 r. do 1013 tys. w 2014 r., tj. 2,5-krotnie. Liczba członków na jeden bank wyniosła odpowiednio 1550 osób w 1989 r. oraz 1792 w 2014 r., co oznacza wzrost członków na jeden bank w porównaniu do 1989 r. o 242, natomiast spadek liczby członków w porównaniu do 2013 r. o 19 członków. Liczba członków na jedną placówkę bankową w 2014 r. wyniosła 210 osób.

Tab. 4. Liczba członków banków spółdzielczych w Polsce w latach 1960–2014

Lata	Liczba banków	Liczba członków (w tys.)	Średnia liczba członków na jeden bank spółdzielczy
1912	2686	1307	489
1960	1359	1883	1386
1970	1645	3330	2024
1975	1644	3463	2100
1985	1653	4819	2915
1989	1662	2577	1550
2012	572	1061	1855
2013	571	1034	1811
2014	565	1013	1792

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Michalski (red.), 1914, s. 101; Skalniak, 1992, s. 86, 95; Sprawozdania KNF za lata 2012–2014].

Po krótkiej analizie szczególnych wartości spółdzielczości w sektorze bankowym, wydaje się najistotniejszą kwestią pełniejsze uwzględnianie w prawie i bankach zasad spółdzielczych, które dawałyby członkom zarówno korzystne finansowo uprawnienia, jak i świadomość obowiązków i odpowiedzialności za rozwój. Odrębnym zagadnieniem jest kształcenie w tym zakresie na różnych poziomach edukacji, a także popularyzacja historii, tradycji i dobrych postaw spółdzielców, co mogłoby doprowadzić do pełnej realizacji wartości spółdzielczych oraz szybszego rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce.

Bibliografia

- Dess G.G, Miller A., *Strategic Management*, McGraw-Hill Inc., New York 1993.
- Domagalski A., *Międzynarodowe zasady i wartości spółdzielcze a praktyka działania*, [w:] *Rola i przyszłość spółdzielczości*, Gospodarka konkurencyjnej Polski, Forum Debaty Publicznej, Kancelaria Prezydenta RP, Warszawa 2012.
- Gostomski E., *Narodziny spółdzielczości kredytowej w Europie i rozwój banków spółdzielczych w Polsce*, [w:] A. Szelągowska (red.), *Współczesna bankowość spółdzielcza*, CeDeWu Platinum, Warszawa 2012.
<http://bszakopane.pl> [dostęp: 05.05.2015].
<https://sbe.pbsbank.pl> [dostęp: 05.05.2015].
- Kłapkowski T., *Patronackie spółdzielnie rolnicze w Małopolsce*, Kraków 1927.
- Koch R., *Strategia. Jak opracować i wprowadzić w życie najskuteczniejszą strategię*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1997.
- Michalski J. (red.), *Polskie kooperatywy i kasy oszczędności. Rozwój i stan obecny na obszarze ziem polskich*, Lwów 1914.
- Ochociński S., *Podstawy i zasady spółdzielczości kredytowej w Polsce Ludowej (w świetle doświadczeń „wielkopolskiego systemu spółdzielczego”)*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 1984.
- Rogowski G., *Zarządzanie strategiczne bankiem*, [w:] A. Gospodarowicz (red.), *Zarządzanie bankiem komercyjnym*, PWE, Warszawa 2000.
- Rola i przyszłość spółdzielczości*, „Biuletyn Forum Debaty Publicznej” 2012, nr 19.
- Skalniak F., *Zarys historii polskiej spółdzielczości kredytowej*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1992.
- Solarz J.K., *Zarządzanie strategiczne w bankach*, Poltext, Warszawa 1997.
- Sprawozdania KNF za lata 2012–2014, www.knf.gov.pl/opracowania/sector_bankowy/dane_o_rynku/Dane_miesieczne.html [data dostępu: 10.04.2015].
- Stabryła A., *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce firmy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Kraków 2000.
- Szelągowska A. (red.), *Współczesna bankowość centralna*, CeDeWu, Warszawa 2012.
- Thugutt S., *Wykłady o spółdzielczości*, wyd. 3, Towarzystwo Kooperatystów Polskich w Wielkiej Brytanii, Londyn 1945, www.kooperatyzm.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bankbps.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bs.kornik.sgb.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bsr.krakow.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bsmuszyna.com [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bssantok.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.bssucha.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.esbank.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.kbs-bank.pl [data dostępu: 05.05.2015].
- www.sgbbank.com.pl [data dostępu: 05.05.2015].

The Mission and Cooperative Principles as a Fundamental Factors of a Development of Cooperative Sector Bank in Poland

The main aim of the article is an analysis of historical cooperative principles and their significance in cooperative banking sector. In Poland, there are 565 cooperative banks and about 101,300 members are associates of cooperative banks. The cooperative principles are partly doing in this banks and a number of member of cooperative banks is decreasing.

Misja i zasady spółdzielcze jako istotne czynniki rozwoju spółdzielczego sektora bankowego w Polsce

Głównym celem artykułu jest analiza historycznych zasad spółdzielczych i ich znaczenia w sektorze bankowości spółdzielczej. W Polsce działa 565 banków spółdzielczych, w których zrzeszonych jest prawie 1013 tys. członków. Wartości spółdzielcze są realizowane tylko częściowo, a liczba członków banków spółdzielczych spada.